

Чумак Анатолій

ст. викладач кафедри педагогіки і

методики трудового навчання

Криворізький державний

педагогічний університет

ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ У ПРОЦЕСІ РУЧНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ

У даній статті розглянуто проблеми використання музичних творів в процесі художньої праці. При проведенні занять з художньої праці в учнів розвиваються творча уява та розумові сили.

Ключові слова. *Художня праця, музичні твори, художні вироби.*

В статье рассмотрены проблемы использования музыкальных произведений в процессе преподавания художественного труда. В процессе преподавания художественного труда у учащихся развивается творческое воображение и развиваются умственные силы.

Ключевые слова. *Художественный труд, музыкальные произведения, художественные произведения.*

In article problems of use of pieces of music are considered during teaching art work. During teaching art work at pupils the creative imagination develops and intellectual forces develop.

Key words. *Art work, pieces of music, works of art.*

Актуальною сучасною проблемою вчителів праці є необхідність повноцінного завантаження навчально-виховного процесу в майстернях. Економічні негаразди досить вагомо впливають на побудову занять. У першу чергу має негативний вплив нестача інструментів та сировини для проведення занять з ручної обробки деревини, металів та інших матеріалів. Проведення занять з ручної художньої праці за варіативними державними програмами чи програмами розробленими безпосередньо вчителями праці і затвердженими певними інстанціями потребують створення необхідних об'єктивних умов для організації роботи школярів в навчальних майстернях.

Підготовка до проведень занять з ручної художньої праці вимагає поміркованого і творчого підходу. Проведення занять вимагає попереднього обґрунтованого підбору об'єктів праці, що повинні відповідати віковим та фізіологічним особливостям учнів, та необхідних для плідної, творчої праці умов роботи над виробами в майстернях.

Робота учнів над художніми творами відповідає потребам і можливостям підростаючого покоління. В процесі діяльності вони починають розуміти природу та сутність народного мистецтва, яке розкривається під час занять ручною художньою працею. Здавна мистецтво носило, в першу чергу, побутовий характер. Людина оздоблювала предмети побуту, робочий інструмент, зброю, інтер'єр житла та ін.

Мистецтво, за визначенням С.І. Ожегова, творче відображення, відтворення дійсності в художньому творі. Ручна художня праця повинна створювати умови для розвитку творчості, художнього та естетичного мислення, розвитку координації рухів і сприяти відродженню народних художніх ремесел.

Під час проведення занять з ручної художньої праці проходить закріплення знань та умінь, які отримали учні в навчальному процесі, при роботі з різноманітними матеріалами. Оцінюючи вироби учнів на уроках з технічної праці, вчителі насамперед звертають увагу на естетичний та художній вигляд виробу. Сама по собі ручна художня праця розкриває цей зв'язок із суспільно значущими завданнями. Вона має мету, значення та надає імпульс розвитку здібностей школярів.

Провідні педагоги та діячі культури і мистецтва приділяють особливе значення відродженню народних промислів в урочній та позаурочній роботі. Це викликано в першу чергу увагою до естетичного, морального та трудового виховання підростаючого покоління. Сучасні педагогічні технології використовуються для підвищення інтелектуального потенціалу та духовного розвитку особистості. Введення їх в навчальний процес стимулює пізнавальну діяльність школярів та підвищує рівень зацікавленості до роботи. Пошуки прогресивних форм та методів організації навчальної діяльності учнів в майстернях надихає вчителів до сполучення різноманітних педагогічних прийомів. На заняттях з ручної художньої праці досить часто використовується музичний супровід при розробці орнаментальних композицій, форм майбутнього виробу та при безпосередньому виконанні виробів в умовах майстерні.

Як вид трудової діяльності – ручна художня праця сприяє зацікавленості в роботі школярів над об'єктами праці. В процесі виготовлення виробів виникає необхідність в самостійному конструюванні виробів, розробці орнаментальних композицій. Учні повинні використовувати кольорову гаму різноманітних матеріалів з якими вони працюють для виготовлення художньо досконалого твору мистецтва. При виготовленні виробу виникає необхідність в опануванні новими прийомами, поглибленні знань, закріпленні набутих

навичок. Це розкриває перспективу для розвитку розумової дії, гартує волю в сферу особистості, розкриває умови для творчого підходу до справи, сприяє виникненню нових задумів, конструкцій, планів відносно модернізації відомого. Під час розумової діяльності поглиблюються пізнавальні процеси і виникає потреба в творчому втіленні власних ідей. Виконуючи самостійно роботу учні зустрічаються з невідомими явищами, прийомами оздоблення виробів, сполученнями різноманітних кольорів, розташування волокон при з'єднанні різноманітних деталей виробу. Ці чинники викликають необхідність включення в роботу кори головного мозку для того, щоб розкрити і опанувати невідомим, виходячи з вище означеного, доцільно зауважити, що в процесі самостійної роботи при занятті ручною художньою працею, розвиток розумових здібностей проходить поступово. Працюючи над об'єктом праці, школярі використовують максимально знання, вміння та навички, які вже отримали на заняттях з художньої праці і в процесі навчання в майстернях. Тому доцільно забезпечувати оптимальні умови для активної, самостійної творчої роботи над художнім виробом.

Ручна художня праця – це діяльність, мета якої створення матеріальних і духовних цінностей образотворчими, конструктивними декоративними засобами. Робота учнів над художніми творами створює умови творчості, зацікавленості в отриманні певних результатів своєї праці. Під час виготовлення виробів школярі починають розуміти природу та сутність народного мистецтва – яке розкривається в процесі занять ручною художньою працею. Тому такі заняття розкривають горизонти розвитку художнього, естетичного мислення, сприяють розвитку координації рухів і відродженню народних ремесел.

Відродження народних ремесел безпосередньо пов'язане з духовним становленням особистості, сприйняттям культури свого народу. За дослідженнями О.П. Рудницької, вплив культури на людину можна вважати інтегральним чинником її соціалізації, індивідуальним результатом опанування культурних цінностей суспільства, характеристикою освіченості індивіда. Кожний індивід живе і діє в умовах культури, а культура наповнює собою індивіда.

Розглядаючи культурну спадщину Українського народу доцільно зауважити, що пісні співались під час перерви в роботі, при виконанні самої роботи та поверненні до дому після тяжкої праці. В піснях відображалися всі негаразди народу та його радощі. Без пісні неможливо уявити українське село. Тому, пісня тісно пов'язана з кожним видом діяльності особистості. Розглядаючи організацію ручної художньої праці, необхідно наголосити на доцільності використання народної музики, яка створює умови творчої, активної, сприятливої роботи над виробом.

Е. Назайкінський в своїх дослідженнях звертає увагу на те, що музика, як засіб естетичного освоєння дійсності, удосконалює досвід дитини, створює навички слухання, сприймання і притаманні людській культурі особливі форми мислення, розвиває вміння відчувати і мислити, виражати себе і розуміти інших, що більшість навичок музичного виховання тісно пов'язані з такими загальними компонентами життєвого досвіду, як комунікативний, мовний, рухобудинамічний та сенсорний.

В поєднанні з роботою над художніми виробами, музичні твори створюють атмосферу доброзичливості та творчого ставлення до виконуємого завдання. Крім того, увага до прослуховування відповідної музики, сприяє дисципліні, що позитивно відбивається в першу чергу на дотриманні правил безпечної роботи, підвищується ефективність праці, активізується творче мислення, образна уява та інші.

Займаючись ручною художньою працею – школярі формують і удосконалюють художньо-естетичний смак, як компонент людської діяльності і підсвідомо розвиваються з процесі роботи над художніми виробами. Проте, рівень розвитку художнього та естетичного смаку і потяг до ручної художньої праці, як до виду діяльності, багато в чому залежить від умов роботи в майстернях. Педагог повинен вміло впливати на почуття, потреби, інтереси, смаки та ідеали школярів. Розвиток емоційних почуттів сприяє активізації діяльності учнів.

Досліджуючи вплив дії музики на особистість І.В. Розенблат наголошує на тому, що при емоційній дії музичних творів підвищується працездатність шляхом фізіологічної стимуляції. Впливаючи на підсвідомість школярів музичний супровід відтворює образи. Фізіологічна дія музики основана на зв'язку з відчуттям звуку і руху, вона і складає основу слухомоторної координації метроритмічної організації мелодії та трудових дій. За дослідженнями А.Н. Шульженко в цьому і полягає джерело рухової і розумової активності людини так як наша м'язова і нервова система мають властивість адаптуватися до зовнішніх ритмічних подразників. Крім того в процесі прослуховування музичних творів виникають відповідні образи, які учні переносять на поверхню виготовляємого виробу. Кожен образ, який виникає в уяві школяра є суб'єктивним. Сприймання і відношення до мелодій в кожного індивіда суб'єктивне, тому різні музичні твори створюють різні емоційні відчуття.

У своїх роботах Г. Кечхуашвілі акцентувала увагу на тому, що суб'єктивні образи можуть слугувати слухачеві наочною опорою яка сприяє розумінню змісту музики, а в деяких випадках ілюстрацією і індивідуальним доповненням, змісту музики, в площину певного сюжету. Таким чином при відродженні народних ремесел засобами музичних творів доцільно використовувати, як сучасну українську мелодію так і народні пісні. При

розробці орнаментальних композицій, при оздобленні виробів, доцільно використовувати народні мелодії та пісні, які створюють позитивні умови для розробки українського національного орнаменту.

Важливим чинником в процесі роботи над виробом являються наші емоції. Вони мають вплив на нервову діяльність людини її сприймання виготовляемого об'єкту праці його оздоблення та сприйняття, як закінченого виробу. Досліджуючи вплив музики на особистість та її емоційний вплив Е.В. Шевцов наголошував на тому, що емоція і є форма співвідношення всього з чим людина зустрічається в процесі своєї діяльності. Виготовляючи виріб в музичному супроводі школяр підпадає під дію музичного подразника та зорового (сприймання власного виробу). І акумулюючи данні подразники емоційність приносить задоволення від прослуханого музичного твору і виготовляемого виробу. Таким чином отримуючи задоволення від власної діяльності особистість зацікавлена в першу чергу в відвідуванні занять, виготовленні об'єкту праці, дотриманні дисципліни, правил техніки безпечної роботи і розкритті нових горизонтів творчості.

Музичний супровід позитивно впливає на діяльність особистості в тому випадку, коли музика приємна для слухача, коли твори підбираються за її уподобанням і зміст виконуємої роботи відповідає ритму музичного твору.

Музика важливий інструмент виховання людських почуттів тому музикальна культура безпосередньо пов'язана з емоційно чуттєвою сферою людини і дозволяє їй розкрити свої невичерпні резерви творчості в практичній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кечхуашвили Г.Н. К проблеме психологии восприятия музыки (о «внемзыкальных» представлениях в эстетическом восприятии музыки). – / В кн. : Вопросы музыкознания. – т. 3. / под ред. Ю.В. Келдыша. – М. : 1960, С. 348–354.
2. Назайкинський Е.В. О психологии музыкального восприятия. – М. : Музыка, 1972. – 267 с.
3. Розенблат В.В. Проблема утомления. – М. : Медгиз, 1961. – 220 с.
4. Шевцов Е. В. Эстетическое воспитание : пути и проблемы. – М. : Знание, 1988. – 64 с.
5. Шульженко А.Н. Гносеологические основы музыкально-эстетического воспитания. – Кривой Рог : Криворожская городская типография, 1992. – 275 с.